

Alkotmánybíróság

1015 Budapest
Donáti u. 35-45.

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG	
Ügyszám: <u>IV/158h-o/2015</u>	
Érkezett: <u>2015 JÚN 02.</u>	
Példány: <u>1</u>	Kezelőiroda:
Melléklet: <u>7</u> db	<u>H</u>

Tisztelt Alkotmánybíróság!

Alulírott [REDACTED] – az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLII. törvény 26. § (2) bekezdése alapján az alábbi

alkotmányjogi panasz indítványt

terjesztem elő:

Kérem a tisztelt Alkotmánybíróságot, hogy állapítsa meg az egyes fogyasztói kölcsönszerződések devizanemének módosulásával és a kamatszabályokkal kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló **2014. évi LXXVII. törvény 10. § alaptörvény-ellenességét, és semmisítse meg azt, mivel sérti az Alaptörvény II. cikkét, és XXVIII. cikk (1) bekezdését.**

Kérelmem indokolásaként az alábbiakat adom elő:

1. A megsemmisíteni kért jogszabályi rendelkezés az egyes fogyasztói kölcsönszerződések devizanemének módosulásával és a kamatszabályokkal kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2014. évi LXXVII. törvény (a továbbiakban Tv.) 10. §-a, amely szerint

„A deviza vagy devizaalapú fogyasztói jelzálogkölcsön-szerződés tekintetében jogosult pénzügyi intézmény az elszámolási törvény szerinti elszámolási kötelezettsége teljesítésének határidejéig köteles a deviza vagy devizaalapú fogyasztói jelzálogkölcsön-szerződés alapján fennálló vagy az abból eredő teljes, az elszámolási törvény alapján teljesített elszámolás alapján megállapított tartozást - ideértve a devizában felszámított kamatot, díjat, jutalékot és költséget is - a fordulónappal az adott devizanem

a) 2014. június 16. napja és 2014. november 7. napja közötti időszakban az MNB által hivatalosan jegyzett devizaárfolyamainak átlaga vagy

b) 2014. november 7. napján az MNB által hivatalosan jegyzett devizaárfolyama közül a fogyasztó számára kedvezőbb devizaárfolyamon forintkövetelésre átváltani (a továbbiakban: forintra átváltás).”

A határidő-számításhoz szükséges adatok közlése: a Tv. Magyar Közlönyben való megjelenésének dátuma 2014. december 5., az Abtv. 30. § (1) bekezdése alapján alapjogi panaszt az alaptörvény-ellenes jogszabály hatálybalépésétől számított 180 napon belül lehet írásban benyújtani.

2. Az Alaptörvényben biztosított jog megnevezése:

II. cikk

Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.

XXVIII. cikk

(1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.

3. A közvetlen érintettség kifejtése (az eljárás megindításának indokai, az Alaptörvényben biztosított jog sérelmének lényege, bírói döntés esetén a pertörténet röviden, az ügyben hozott bírói döntések stb.):

2008. július 16-án élettársammal kölcsönszerződést kötöttünk az [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED]-vel, hogy a bank által kölcsönadott pénzből a további közös életet megalapozva vegyünk egy lakást. Anyagi és megélhetési problémáink nem voltak, mérnökként és jogászként tisztességes jövedelemből gazdálkodhattunk, az akkori társadalmi és jövedelmi viszonyok között mégsem állt lehetőségünkben jelentősebb összeget megtakarítani, hogy önerőből alapozzuk meg a közös életet.

A hitelezési környezet ekkoriban nagyon kedvező volt, a futamidővel számolva alacsony kamatok mellett a hitelek részletei mérsékelt terhet jelentettek még egy fiatal, pályakezdő pár számára is. A lakásvásárláshoz, építéshez hozzáférhető támogatások köre ekkoriban széles volt, a kedvező hitelezési környezetet erősítette a szabályozási környezet is: 2000-től kezdve került sor a Magyar Állam lakáspolitikájának bevezetésre, az állam folyamatos jogalkotási hullámba kezdett. Új, majd később használt lakásépítéshez (- vásárláshoz) nyújtott állami támogatásokkal (szocpol, „félszocpol”), fiataloknak nyújtott otthonteremtési támogatással, megelőlegező kölcsön nyújtásával, állami kezességvállalással (köztisztviselőknek, közalkalmazottaknak, illetve 35. életévüket be nem töltött házastársaknak, élettársaknak, valamint gyermeket nevelő egyedülálló személyeknek), állami kamattámogatással ösztönözte a lakásvásárlást és építést. A hitelezési környezetben jelentős szeletet tudhattak magukénak a kereskedelmi bankok, akik olyan reklámokat, és hirdetéseket tettek közzé, amelyek a lakáshitelek értékesítését emocionális alapon közelítették meg: az otthonteremtésre, a családalapításra és a biztonságra helyezték a hangsúlyt. A közzétett reklámok a fiataloknak azt sugallták, hogy az önállóság eléréséhez, az otthon megteremtéséhez a lakáshitelen át vezet az út.

A banki lakáshitelek igénylése és az ügyintézés egyre egyszerűsödött, és ezt kommunikálták a reklámok is: a lakáshitel bárki számára elérhető, megbízható termék és a törlesztőrészletek fizetése sem jelenthet gondot. A devizahiteleket nyújtó bankok közzétett reklámjai azt sugallták a lakáshitel igénybevétele hétköznapi, átlagos jogügylet. A hitelnyújtás feltételei enyhültek, az adósbírálat papírformává vált. „A hitelt igényelheti minden 18. életévét betöltött cselekvőképes devizabelföldi természetes személy, aki legalább minimálbért, vagy minimál nyugdíjat tud igazolni és megfelelő ingatlan fedezetet tud felajánlani. (...) A hitel maximum összege fedezet alapon 50 millió forint, illetve annak megfelelő CHF vagy EUR összeg. A hitel összege azonban nem lehet több, mint a fedezetül felajánlott ingatlan(ok) hitelbiztosítéki értékének CHF és EUR kölcsön esetén 85 %-a; de maximum a vételár 100%-a. Jövedelem alapon nincs értékhatárhoz kötve, azt a fedezetül szolgáló ingatlanok hitelbiztosítéki értéke és az Adós háztartásának fizetőképessége határozza meg. A hitel összege azonban nem lehet több, mint a fedezetül

felajánlott ingatlanok hitelbiztosítéki értékének HUF, CHF és EUR magas finanszírozású kölcsön esetén 105 %-a, de maximum a vételár 100%-a.” [Részlet az Erste Bank Hungary Nyrt. 2008. március 25-től hatályos termékismertetőjéből]

A kölcsönkérelemben a banktól a lakás vételárának megfelelő forintösszeget igényelünk, mivel önerővel nem rendelkezünk 100 %-os finanszírozásra. A kölcsönkérelem adatai alapján a pénzügyi intézmény a kért összeget deviza alapú kölcsön nyújtásával biztosította, és a kölcsönszerződést ennek megfelelően készítette el.

A lakás megvásárlásának célja részünkről nem a kedvező devizahitelezési környezet kihasználása, és nem anyagi befektetés vagy luxuskörülmények megteremtése volt, hanem lakhatás biztosítása egy olyan hitelezési, és jogszabályi környezetben, ahol a lakáshitelekről szóló kommunikáció igen kedvező képet festett, de mint később nyilvánvalóvá vált – nem mutatott teljes képet annak valós természetéről.

Az Alkotmánybíróság a 34/2014. (XI. 14.) határozatában ekként jellemzi ezt a konstrukciót: „piaci bevezetésüket megelőzően ezek tartalmával, rendes vagy rendellenes lebonyolódásával kapcsolatosan sem az ilyen pénzügyi terméket értékesítő bankok és más pénzügyi intézmények (pénzügyi szolgáltatók), sem az ezeket igénybe vevő adósok nem rendelkeztek kellő tapasztalattal. A nemzetközi kereskedelmi gyakorlatban ismert az ún. „elnehezedési klauzula” (Hardship clause), amely arra kötelezi a feleket, hogy tárgyalják újra a szerződést, ha az említett klauzulában meghatározott körülmények (pl. a jelentős árfolyamváltozás) bekövetkeznek. Ez a klauzula a felek közötti érdek- és értekegyensúly és ezáltal az ügylet fenntartását segíti elő, különösen a hosszú távú, nagy kockázatú szerződések esetén. Deviza alapú kölcsönzés – a kirovó pénznemtől eltérő lerovó pénznemben történő teljesítéssel – a bankok egymás közötti gyakorlatában nem volt ismeretlen, ezeket azonban csak nagyon rövid (napokban, hetekben, kivételesen hónapokban meghatározott) időszakra kötötték, az árfolyamváltozás felső limitjét (mint megszűntető feltételt) is kikötve. Ilyen vagy ezekhez hasonló, a gyengébb feleket (a termék „fogyasztóit”, az adósokat) védő garanciális feltételeket ezek a szerződések általában nem tartalmaztak.” [34/2014. ABH 44. pont]

A fent ismertetett tények a döntési folyamatra meghatározó befolyással bírtak, ezért ezek figyelembevétele nélkül a kialakult helyzet csak pontszerűen, egyes tények kiragadásával vizsgálható, és ezzel torzul a valóságról alkotott kép. A tények és a kölcsön melletti elhatározás között lényeges, ok-okozati összefüggések vannak, és ezek összefüggésükben indították el eseményeket vagy események láncolatát, ahogy jelen alkotmányjogi panasz megírásához elvezettek.

A kölcsönszerződésre hatályos a jelen alkotmányjogi panasszal támadott Tv., amely alapján az (a mai napon már) [REDACTED] köteles az általa devizában nyilvántartott tartozás devizanemét módosítani és a Tv. által előírt módon és az ott meghatározott devizaárfolyamon forintkövetelésre átváltani.

A törvény indoklása szerint: „a lakossági devizaalapú és deviza hitelállomány forintosítása össztársadalmi érdek: egyrészt megszünteti a lakossági jelzálog-hitelszerződésekben a hiteladósokat egyoldalúan terhelő devizaárfolyam-kockázatot, másfelől elősegíti az ország pénzügyi közvetítőrendszerének stabilitását. A deviza és a devizaalapú hitelkonstrukciók kivezetésével összefüggésben a jogalkotónak elsődlegesen a forinthitelek, valamint a deviza- és devizaalapú hitelek méltányolható pénzügyi érdekeit kell – a lehetőségekhez képest hasonló szinten – figyelembe vennie. (...) Ennek megfelelően a törvényjavaslat a fogyasztói

hitelek adósai helyzetének javítására irányuló eddigi jogalkotói intézkedésekhez szorosan kapcsolódva, azokhoz illeszkedve meghatározza a forintosítás jogi technikáját, eljárásrendjét, feltételeit, a forintosítással érintett fogyasztói hitelszerződések áttérését az ún. fair bankokról szóló törvényben meghatározott új szerződéses feltételekre. A törvényjavaslat erre tekintettel nemcsak a fogyasztói hiteltartozások forintosítását szabályozza, hanem a forintosítás utáni induló kamatszintet is rendezi.”

Az elszámolással és a forintosítással kapcsolatban a törvény indoklása hangsúlyozza, hogy célja megszüntetni a lakossági jelzálog-hitelszerződésekben a hiteladósokat egyoldalúan terhelő devizaárfolyam-kockázatot.

A tartozás összegét az elszámolásban a pénzügyi intézmény a nyilvántartása alapján határozta meg. Ennek eredményeként a tartozás 2015. április 15-én fennálló összege 32.828.542 Ft, amely 2008. július 16-án 19.400.000 Ft volt.

A Tv. 10. §-át értelmezve és annak alapján az [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED]. által kiadott elszámolás adatait figyelembe véve megállapítható, hogy az átváltás napjáig az árfolyamváltozás következményeit az adós viseli.

A forintosításnak a Tv. 10. §-ában meghatározott jogi technikája, eljárásrendje, feltétele sérti az emberi méltósághoz, valamint a tisztességes eljáráshoz való jogot, mert a Tv. 10. §-a alatt meghatározott átváltási kötelezettség teljesítésével az árfolyamváltozás a deviza alapú kölcsön – és hitelszerződés tekintetében általánosan és korlátozás nélkül a már így is kiszolgáltatott helyzetben lévő adósra hárul, továbbá e szerződéses rendelkezés érvénytelenségének megállapítása iránt az adós orvoslátért nem folyamodhat bírósághoz.

A jogsérelem a kifogásolt jogszabály rendelkezéseinek hatályosulása folytán közvetlenül következett be úgy, hogy nem áll rendelkezésemre a jogsérelem orvoslására szolgáló jogorvoslati eljárás, mert az elszámolással és a forintosítással kapcsolatosan a 2014. évi XL. törvény a fogyasztó (adós) számára azt biztosítja, hogy az elszámolás helytelen adatát, számítási hibáját kifogásolja, a panasz a helyes elszámolás elkészítésére és annak végrehajtására vonatkozhat, illetve azt kifogásolhatja, hogy panasza nem volt elkésett, és az elutasításának nem volt helye, ezenfelül és a pénzügyi intézményt az elszámolás elkészítésére kötelezheti [21. § (3) bek. a)-c) pontjai]. A jogsérelem azonban nem téves matematikai számítások, vagy a nem elvégzett matematikai művelet miatt következett be, hanem az alapvető jogot sértő jogszabályi rendelkezés hatályosulása miatt.

4. Indokolás arra nézve, hogy a sérelmezett jogszabály, jogszabályi rendelkezés, bírói döntés miért ellentétes az Alaptörvény megjelölt rendelkezésével:

I.

A sérelmezett jogszabályi rendelkezés hatályosulása sérti az emberi méltósághoz való jogot, mert a kölcsönszerződés teljesezésbe menetele, illetve a jogkövetkezmények érvényesülése a már így is kiszolgáltatott helyzetben lévő adós anyagi és vagyoni helyzetének olyan mértékű romlásával jár együtt, amely már az emberhez méltó életkörülmények elvesztését eredményezi. Az emberhez méltó életkörülményekbe beletartozik a létfenntartáshoz szükséges minimum, és a létfenntartáson túli szociális igények is.

A Tv. 10. §-ához fűzött részletes indoklás szerint a Tv-nek kiemelt rendelkezése, hogy az egyes szerződések esetében a **fogyasztókat az árfolyamkockázat alól mentesítse**, és az ország pénzügyi közvetítőrendszerének stabilitása érdekében a szerződések alapján fennálló tartozásokat forintosítsa. A forintosítás legfontosabb eleme annak az árfolyamnak a meghatározása, amelyen a tartozások átváltására sor kerül. A törvény a Kormány és a Magyar Bankszövetség megállapodásának megfelelően tartalmazza az átváltás árfolyamát. A javaslatához fűzött indoklás úgy javasolja megállapítani az árfolyamra vonatkozó szabályt, hogy olyan alternatívát állít fel, amely alapján a 2014. június 16. (a Kúria vonatkozó döntésének időpontja) és 2014. november 7. között a hiteladósok számára kedvezőbb árfolyam lehessen az átváltás alapja. Az árfolyam az MNB által jegyzett hivatalos devizaárfolyamokat veszi figyelembe. **A forintra átváltást az elszámolási törvény szerinti elszámolás alapján számított tartozás tekintetében kell elvégezni.**

A Tv. hatálya az olyan, a 2004. május 1. és a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény hatálybalépése között kötött szerződésekre terjed ki, amely kapcsán a pénzügyi intézményt a 2014. évi XXXVIII. törvény és a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény alapján elszámolási kötelezettség terheli.

A joggyakorlat továbbfejlesztése érdekében több, a bíróságokra kötelező jogegységi határozat született, a 6/2013. Polgári jogegységi határozat, és a 2/2014. Polgári jogegységi határozat. Ezt követően került sor arra, hogy a törvényhozó a jogegységi határozatokban kialakult álláspontnak az elemzése után az elszámolási és forintosítási törvények megalkotása mellett döntött, jogszabályi (törvényi) szintre emelve a bíróságok joggyakorlatát. Erről az Alkotmánybíróság a 34/2014. (XI. 14.) határozatában megállapította, hogy az érintett időszakban mindig is hatályban volt anyagi jogszabálynak az európai és a magyar bírósági gyakorlat által kidolgozott és kötelezően alkalmazandóvá tett (azaz az anyagi jog értelmezésének pontosításával eleve az anyagi jog részévé vált) értelmezését foglalta a törvénybe, emelte jogszabályi szintre.” A törvény ekkor nem keletkeztetett új anyagi jogi feltételeket, így (a speciális eljárási szabályok kivételével) nem is hozott létre új – az érintetteknek nézve hátrányosabb – szabályozási környezetet.[34/2014. ABH 96. pont]

A szabályozás alkotmányossági megítélése szempontjából annak van elsődleges jelentősége, hogy a törvény a korábban hatályos szabályrendszer helyesen értelmezett tartalmához képest érdemben más, hátrányosabb jogi környezetet hoz-e létre, azaz a már fennálló jogviszonyok a korábbi szabályozásnak ehhez a helyes értelmezéséhez képest más jogi megítélés alá esnek-e.

A konkrét esetben a kérdés tehát az, hogy a fogyasztói kölcsönszerződések egyes kikötéseinek a tisztességessége, illetve tisztességtelensége a törvény hatályba lépése előtt létrejött jogviszonyokat illetően másként volt-e megítélhető, mint a törvény hatályba lépését követően. Ehhez azt kell áttekinteni, hogy a törvény egyes, anyagi jogi és nem eljárási rendelkezései tartalmilag új szabályozási környezetet hoztak-e létre. [34/2014. ABH 74-76. pont]

A határozat továbbá kimondja, hogy alkotmányossági szempontból nem kifogásolható, hogy a törvény a tisztességtelenségre vonatkozó joggyakorlatot kötelező jelleggel lefektető jogegységi határozatnak a korábbi jogszabályi rendelkezéseket értelmező-konkretizáló normatartalmát emeli jogszabályi szintre.” [34/2014. ABH 103. pont]

A jogalkotó szándéka szerint, *expressis verbis*, a Tv. 10. §-a mögött a **Kúria által kidolgozott, jogegységi határozatokba foglalt gyakorlat jogszabályi szintre emelése áll.**

A Kúria által kialakított elvek a következők:

A **6/2013. PJE határozat** szerint nem maga a szerződéses konstrukció, hanem a konkrét megkötött fogyasztási kölcsönszerződés ütközik jogszabályba, ha nem felel meg a Hpt. 213. § (1) bekezdés a)-g) pontjai szerinti feltételeknek. A deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződések esetén a felek között információs egyensúlyhiány állt fenn. Ezt ellensúlyozandó a Hpt. – többször módosított – 203. §-a speciális többlet tájékoztatási kötelezettséget írt elő a pénzügyi intézmények számára. Eszerint a tájékoztatásnak ki kellett terjednie az árfolyam változásának lehetőségére, és arra, hogy annak milyen hatása van a törlesztőrészletekre. Amennyiben a fogyasztó nem kapott megfelelő tájékoztatást a szerződéses kockázatokról, ez – az Európai Unió Bírósága által a C-26/13. számú ügyben kifejtendő állásponttól is függően – felvetheti azt a kérdést, hogy a téves, nem a valóságnak megfelelő tájékoztatás folytán a szerződés egyes feltételei megfelelnek-e az átláthatóság elvének; ha nem, ez akár tisztességtelenséget is eredményezhet.

A téves vagy nem megfelelő tartalmú tájékoztatás, illetve a félrevezető tájékoztatás – bizonyítottság esetén – annak megállapításához is vezethet, hogy az adós a szerződés megkötésekor tévedésben volt vagy a pénzügyi intézmény őt szándékosan megtévesztette.

A fent már említett a 6/2013. számú PJE határozat kimondja: **a jogegységi határozat egyedi szerződések, szerződési rendelkezések érvényességének vizsgálatára nem alkalmas**, hanem csak annak elemzésére, hogy a deviza alapú kölcsönszerződés konstrukciója polgári jogi szempontból érvényes-e. **Az egyes szerződések, egyes szerződéstípusok egyedi megvizsgálása, egyedi, illetve többlet tényállási elemek feltárása, értékelése csak a konkrét perekben lehetséges.**

A **2/2014. PJE határozat** a devizakockázat adósra hárításával kapcsolatban kimondja, hogy **e rendelkezés tisztességtelensége csak akkor vizsgálható és állapítható meg**, ha az általánosan tájékozott, ésszerűen figyelmes és körültekintő **átlagos fogyasztó számára annak tartalma a szerződéskötéskor** – figyelemmel a szerződés szövegére, valamint a pénzügyi intézménytől kapott tájékoztatásra is – **nem volt világos, nem volt érthető.**

„Ha a pénzügyi intézménytől kapott nem megfelelő tájékoztatás vagy a tájékoztatás elmaradása folytán a fogyasztó alappal gondolhatta úgy, hogy az árfolyamkockázat nem valós, vagy az őt csak korlátozott mértékben terheli, a szerződésnek az árfolyamkockázatra vonatkozó rendelkezése tisztességtelen, aminek következtében a szerződés részlegesen, vagy teljesen érvénytelen. (...) Vizsgálni szükséges tehát, hogy az adott konstrukció egyik lényegi eleme, az

árfolyamkockázat fogyasztók általi viselése világos, érthető szerződési feltétel volt-e.

E rendelkezéseken túlmenően alapvető jelentősége van az Európai Unió Bírósága által a C-26/13. számú ügyben hozott ítéletben kifejtett azon követelményeknek is.

Amennyiben tehát a fogyasztó a jogszabály által előírt tájékoztatást megkapta, a kockázat feltáró nyilatkozatot aláírta, akkor azt – az ellenkező bizonyításáig - úgy kell értékelni, hogy az árfolyamkockázat korlátozás nélkül őt terhelő volta számára világos és érthető volt, illetve annak kellett lennie. A pénzügyi intézménynek kell bizonyítania, hogy a fogyasztó tájékoztatása ilyen módon megtörtént. Amennyiben azonban az árfolyamkockázat korlátlan viselésének szerződési rendelkezése a fogyasztó számára a pénzügyi intézménynek felróható okból nem volt világosan felismerhető, illetve érthető, fennállnak a szerződés tisztességtelensége megállapításának a feltételei. Előfordulhatott ugyanis, hogy a szerződés egyértelmű megfogalmazása, a megfelelő tartalmú kockázatteltáró nyilatkozat ellenére a szerződéskötés során a pénzügyi intézménytől kapott tájékoztatás alapján a fogyasztó alappal gondolhatta úgy, hogy az általa viselendő árfolyamkockázat nem valós, annak nincs reális valószínűsége, vagy az bizonyos mértékben korlátozott (van egy maximuma). Ez a helyzet akkor, ha a fogyasztó az árfolyamváltozás várható alakulásáról, maximális mértékéről a pénzügyi intézménytől, annak képviselőjétől konkrét, hitelt érdemlőnek tűnő, később azonban tévesnek, valótlanak bizonyult tájékoztatást kapott. Ebben az esetben a szerződés a nem megfelelő (téves, félreérthető, nem egyértelmű) tájékoztatással érintett rendelkezése tisztességtelen, amely a szerződés részleges vagy teljes érvénytelenségét eredményezi. **A nem megfelelő tájékoztatás tényét és azt, hogy ennek következtében a szerződés árfolyamkockázatra vonatkozó rendelkezése számára nem volt világos és érthető, a fogyasztónak kell bizonyítania.**”

A Kúria jogegységi határozataiból az következik, hogy annak a kérdésnek az eldöntése, hogy a deviza-árfolyam változás jelent-e reális terhet valamelyik szerződéses félnél (tényleges kockázat keletkezett-e), és annak viselése melyik felet terheli az attól függ, érvényesen létrejött-e a kockázatra vonatkozó szerződéses rendelkezés. Ez pedig az adósnak nyújtott tájékoztatásból fakad, azaz, hogy az megfelel-e a jogegységi határozatokban egységesen összefoglalt, egyebekben pedig a nemzeti és az európai jogi normákban foglalt előírásoknak. A jogegységi határozat állapításában, miszerint a fogyasztónak kell bizonyítani, következik, hogy erre polgári peres eljárásban bizonyítási eljárás kereteiben belül kerülhet sor.

A PK vélemény az egyedi ügyekben értelmezés útján kialakított gyakorlatot tükrözi, autentikus jogértelmezés, amely a bíróságokra és az érintett szerződő felekre általánosan kötelező. A jogegységi határozatok a tisztességtelenség megállapításának a feltételrendszerét vázolják fel az árfolyamváltozás terhének viselése („árfolyamkockázat”) kapcsán. **Sem a 6/2013 PJE, sem a 2/2014. PJE nem értelmezte az árfolyamkockázat adósra hárítására vonatkozó szerződéses kikötést tisztességesnek és érvényesnek, ahogy tisztességtelennek és érvénytelennek sem.** A jogegységi határozatok nyelvtani megfogalmazásukban is hipotetikusak. A jogegységi határozatok meghúzták a joggyakorlat számára az értelmezés kereteit, és ezeken belül vizsgálható az árfolyamváltozás adós általi megfizetésének szerződéses rendelkezése.

A Tv. 10. §-ában meghatározott forintra történő átváltás 2014. június 16. napja (a Kúria vonatkozó döntésének időpontja) és 2014. november 7. napja közötti időszakban az MNB által hivatalosan jegyzett devizaárfolyamainak átlagán vagy 2014. november 7. napján az MNB által hivatalosan jegyzett devizaárfolyamán történt.

A jogalkotó ezzel a jogi aktussal a jövőre nézve kivezeti a lakáshitelek piacáról a deviza- és a deviza alapú hiteleket, de „annak emlékezetéül” a hatálya alá tartozó fogyasztói kölcsönszerződésekben az árfolyamváltozás adósra hárítását – amelyet a Kúria bizonyítandó tényként határozott meg – ex lege érvényessé teszi a 2014. június 16. napja előtti időkre vetítve.

Másrészről a Tv. a devizanem módosítását szerződésmódosításnak tekinti, amelyről a **8/2014. (III. 20.) AB határozat** megállapítja, hogy az állam jogszabállyal a fennálló szerződés tartalmát általában csak ugyanolyan feltételek fennállása esetén módosíthatja, változtathatja meg alkotmányosan, mint amilyen feltételek fennállását a bírósági úton való szerződésmódosítás megköveteli. A törvényi úton történő szerződésmódosításnak is, amennyire lehet, mindegyik fél méltányos érdekeit figyelembe kell venni, vagyis az ilyen szerződésmódosításnak is az érdekegyensúlyra kell törekednie a megváltozott körülmények mellett.

A polgári jogi szabályok értelmében a jogalkotó – akárcsak a bíróság – akkor jogosult a fennálló és tartós jogviszonyokat módosítani, ha a szerződéskötést követően beállott valamely körülmény folytán a szerződés változatlan tartalommal való fenntartása valamelyik fél lényeges érdekét sérti, a körülményváltozás nem volt ésszerűen előre látható, továbbá, ha az túlmegegy a normális változás kockázatán. A jogszabályi beavatkozásnak pedig további feltétele, hogy a lényeges körülményváltozás társadalmi méretű legyen, vagyis a szerződések nagy tömegét érintse. A törvényhozó feladata meghatározni és egyúttal felelőssége eldönteni, hogy melyek azok a területek, amelyeken a beavatkozás már jogalkotási követelmény. Azt pedig, hogy a beavatkozás feltételei alkotmányosan fennállnak-e, köteles bizonyítani. Vita esetén az Alkotmánybíróság jogosult a beavatkozás alkotmányosságát eldönteni. [ABH 8/2014. 91. pont]

A jogalkotási szándék utal arra, hogy az állam úgy értékelte, hogy a társadalmi méretű körülményváltozás beavatkozást igényel. A körülmények lényeges megváltozása, amely a *clausula rebus sic stantibus* elvének alkalmazását életre hívta az a körülmény, hogy az adósok kritikus helyzetbe kerültek az árfolyamváltozás terhének hárítása miatt. **Azonban nem a körülmények megváltozásából ered, hogy a felek szerződéses viszonyában kitapintható az asszimetria, hanem a szerződéskötés időpontjában a felek között már fennáll, és amely idővel vált nyilvánvaló okká, és amelyről megállapításokat tenni és ehhez jogokat és kötelezettségeket társítani bíróság jogosult polgári peres eljárásban.**

Az adós helyzetét kritikus mértékben elnehezítő szerződéses rendelkezés következményei:

1. A törlesztőrészlet nagysága a havi jövedelemhez képest kimagaslóan megugrott, törlesztőrészlet levonása után az **adós háztartásának szabad jövedelme** sok esetben már a **törvényi létminimumot sem éri el.**

2. Az árfolyamváltozással újraszámolt tőketartozás akkora értéket mutat, hogy az **adós még a szerződéskötés időpontjában érvényes igen kedvező hitelfelvételi feltételek mellett sem lenne fizetőképese ennek az összegnek a megfizetésére**, még akkor sem, ha a vagyoni-jövedelmi viszonyaiban bekövetkezett változásait is figyelembe vesszük.

3. A szerződéskötés időpontjában a felvett kölcsön és a lakás piaci értéke ekvivalens volt egymással (100%-os finanszírozás). Azóta a fedezetként bevitt – és általában a jelzálogkölcsönrel megterhelt – ingatlan(ok) piaci értéke jelentős mértékben nem változott, a piaci érték és a lakáshitel tartozás egymás melletti elmozdulása azt eredményezte, hogy az

esetleges **kényszer-értékesítés az adós tartozását nem szünteti meg**, legfeljebb matematikailag kisebb összeggel marad adós.

4. A lakáshitellel érintett ingatlannal kapcsolatos tulajdonosi jogosítványok már a keletkezésükkor is meglehetősen csorbák, az elidegenítési terhelési tilalom, a magas jelzálog az adóst csak „**de iure**” (telekkönyvi bejegyzés erejéig) teszik **tulajdonossá**. „**De facto**” **impotens jogok illetik meg**, melyekért cserébe a szerződéskötés pillanatában a piaci értéknek megfelelő tartozást kezelt. A tartozás a jogalkotás idejére már irreális mértéket öltött, melyhez mérten a vagyona relatíve elértéktelenedett, mindeközben a jóhiszem és a tisztesség elvének megfelelően a tartozásait rendezte/rendezi.

5. A devizában nyilvántartott, de valóságos devizakereskedelemmel nem járó kölcsönök esetében a pénzügyi intézmény a valóságban ténylegesen nem realizálódó „**devizakockázatra**” szerződéses kikötést alkalmaz, noha az az „**elméletben zajló pénzmozgás**” **reális veszteséggel nem járhat** egyik szerződéses félnél sem.

6. Mára már nyilvánvalóvá vált, hogy az adósnak már a szerződéskötéskor is aszimmetrikus helyzete kritikussá vált, létfenntartása és mindennapi megélhetése veszélybe került, és adóssá válása méltatlan életkörülményeket, és terheket ró rá. A számtalan per és az állam beavatkozási igénye is azt jelzi, hogy az adós felismerte, hogy hibázott és tévedésbe ejtették, hiszen – ahogy az Alkotmánybíróság a 34/2014. (XI. 14.) határozatában jellemezte, „piaci bevezetésüket megelőzően ezek tartalmával, rendes vagy rendellenes lebonyolódásával kapcsolatosan sem az ilyen pénzügyi terméket értékesítő bankok és más pénzügyi intézmények (pénzügyi szolgáltatók), sem az ezeket igénybe vevő adósok nem rendelkeztek kellő tapasztalattal.” A Kúria döntései és az azt megelőző bírósági eljárások tükrözik, hogy az adós tévedését felismerve orvoslatért folyamodik az államhoz. A jogalkotó a Tv. 10. §-ával mégis elvitatta az adóstól a jogvédelmet, mert a kiszolgáltatott helyzetén nem javít, hanem nehezít, mert ex lege az adósra hárítja a devizaárfolyam változás különbözetét.

A Tv. 10. §-a hatályba lépésének következménye, hogy 2004. május 1-je és a Tv-ben megállapított időpont közötti időtartamra vetítve az árfolyamváltozás következményeit az adósnak kell viselnie. Salamon Lászlónak a 34/2004. AB határozathoz fűzött különvéleménye felhívja a figyelmet arra, hogy az emberi méltósághoz való jog nyilvánvalóan sérül abban az esetben, ha a szerződés teljesedésbe menetele, illetve a szerződésekhez fűződő jogkövetkezmények érvényesülése a szerződési partner olyan mértékű – egyébként vétlen – pauperizálódásával jár együtt, amely az emberhez méltó életkörülmények elvesztését eredményezné (pl. hajléktalanná válás). [34/2014. ABH 135b pont].

Az Alkotmánybíróság 64/1991. (XII. 17.) határozata az alábbiak szerint értelmezte az emberi méltóságot: „Az emberi méltóság azt jelenti, hogy van az egyén autonómiájának, önrendelkezésének egy olyan, mindenki más rendelkezése alól kivont magja, amelynél fogva – a klasszikus megfogalmazás szerint – az ember alany marad, s nem válhat eszközzé vagy tárggyá. (...) A méltóság az emberi élettel eleve együttjáró minőség, amely oszthatatlan és korlátozhatatlan, s ezért minden emberre nézve egyenlő. Az egyenlő méltósághoz való jog az élethez való joggal egységben azt biztosítja, hogy ne lehessen emberi életek értéke között jogilag különbséget tenni. Emberi méltósága és élete mindenkinek érinthetetlen, aki ember, függetlenül fizikai és szellemi fejlettségétől, illetve állapotától, és attól is, hogy emberi lehetőségéből mennyit valósított meg, és miért annyit.”

Ezzel tehát az emberi méltóság sérül, mert a jogalkotó olyan kiszolgáltatott helyzetben került adósról dönt, akinek a cselekvési lehetősége korlátozott, vagy teljesen hiányzik. A jogalkotó

érzékel az adós kiszolgáltatott helyzetét, és ez jogalkotásra ösztönzi, mégis emberi méltóságot, és a személyi biztonsághoz való alapvető jogot sértő megoldást talál, mert az adós már eleve veszélyeztetett és kiszolgáltatott helyzetével nem számolva az eredeti tartozásokat megterheli az árfolyamváltozások miatti többlettel. Ezzel azonban nem az érdekegyensúlyra törekszik, és nem is egyensúlyt teremt a felek között, hanem a jogalkotás eredményeként a törvény erejénél fogva megnöveli az eredeti tartozásokat, és legalizál egy nemcsak jogilag vitatott, bíróság által jogosnak nem ítélt összeget.

A körülmények gondos figyelembevételével és értelmezésével látható, hogy a nehéz helyzetbe kerüléséért nem kizárólag ő a felelős, hanem társadalmi, gazdasági és politikai tényezők együttthataaként állt elő kiszolgáltatott helyzete.

A kedvező hitelkörnyezet, a kereskedelmi bankok reklámjai, és az állam lakáspolitikájának kedvezményei elvakították, ezt felismerve jogvédelemért hiába fordul az államhoz, mert legálissá a pénzügyi intézmény követelése válik, és az adós „illegális” amiért vitatja a devizaárfolyam változás rá történő hárítását.

Nem hagyható figyelmen kívül az a tény, hogy az adósok zöme átlagember és nem befektetéssel foglalkozó üzletember. Az átlagember számára a kölcsönszerződés, a teljes hiteldíj mutatóval, a kamatokkal és az egyéb járulékos banki költségeknek a rendes üzleti kockázat körébe eső polgári jogi szerződés, de ezeknek a szerződéseknek a devizabefektetésekhöz hasonlatos megítélése eleve nem tartozik a rendes kockázat körébe. Hiszen ezeknek a célja nem a devizakereskedelem, ezeknek a jogügyleteknek a tárgya – megfogalmazásukban is lakáscélú hitelek – lakás, otthon, ház, telek, és ezek családoknak, gyermekeknek nyújtanak megfelelő lakhatást és életteret.

A jogalkotó egy kalap alá vett és egyazon jogszabályt rendel alkalmazni a kölcsönszerződésekre, pedig ezek nem esnek azonos megítélés alá. Azok a szerződések, amelyek az egzisztencia megteremtésére, és a megfelelő, emberhez méltó életkörülmények megteremtésére irányulnak, nem eshetnek azonos elbírálás alá a devizakereskedelemre irányuló üzleti befektetéssel, vagy akár a rendes kockázat körén túlmenő befektetési célú lakás megvásárlásával, vagy a kényelmi szempontú beruházásokkal. A kockázat itt nem devizaárfolyam változásból eredő veszteség, hanem összességében nem meghatározható egzisztencia.

A kritikus helyzetbe került adós jogviszonyok alanya, szerződéses fél és állampolgár, akit megilletnek az Alaptörvényben foglalt jogok. Az emberi méltóság sérül akkor, amikor egyfajta cselekvési lehetőségként védelmet kér az államtól az egyenlőtlen szerződéses viszonyból eredő kritikus helyzetében, de az állam azt nem biztosítja számára.

Az adós ebben a kritikus helyzetben is alany, szerződés fél és állampolgár marad, az őt érintő, rá vonatkozó jogszabályok megalkotása során – különösen ha deklaráltan őt védenék – is megilleti az emberi méltóságnak megfelelő bánásmód, és jogalkotási célnak kell lennie, hogy az emberhez méltó életkörülményeit megőrizhesse és ne váljon eszközzé, vagy tárggyá. A kritikus helyzetben is megilleti az önrendelkezési jog, az általános cselekvési szabadság, a döntési autonómia, ahogy a rendelkezésére álló információk alapján döntött a kölcsön felvételéről is. Nem válhat egy cél megvalósulásának pusztán eszközévé, tárgyává, „amely” az előírt tartozást rendre és évtizedeken át fizeti.

A jogalkotónak nem csupán lehetőségében áll, hanem kötelezettsége is olyan jogszabályi keret megalkotása, amelyben számol állampolgárával, életével, tudásával, munkájával, és emberi

méltóságával és az emberi méltóság tiszteletben tartásával létrehozza a megváltozott körülmények mellett az érdekegyensúlyt. Az Alkotmány G) cikk (2) bekezdése szerint Magyarország védelmezi az állampolgárait. Az Alkotmány Hitvallásában írtak: „*Valljuk, hogy a polgárnak és az államnak közös célja a jó élet, a biztonság, a rend, az igazság, a szabadság kiteljesítése. Valljuk, hogy népuradalom csak ott van, ahol az állam szolgálja polgárait, ügyeiket méltányosan, visszaélés és részrehajlás nélkül intézi.*”

II.

A Tv. 10. §-a továbbá sérti a tisztességes eljáráshoz való jogot. Az Alkotmánybíróság a 9/1992. (I. 30.), 59/1993. (XI. 29.), 1/1994. (I. 7.) AB határozatokban megállapította, hogy ez az alkotmányi rendelkezés mindenkinek alanyi jogosultságot biztosít ahhoz, hogy jogát független és pártatlan bíróság előtt érvényesítse. Az alapvető jogból következően az államra az a kötelezettség hárul, hogy a jogok és kötelezettségek (jogviták) elbírálására bírói utat biztosítson. Az 59/1993. (XI. 29.) határozatában rámutatott arra, hogy a bírósághoz fordulás alapvető joga nemcsak a beadványok előterjesztésének jogára szorítkozik, hanem a bírósági eljárásban a fél pozícióját biztosítja a személyeknek. A feleknek Alkotmányban biztosított joguk van arra, hogy a bíróság az eljárásba vitt jogaikat és kötelezettségeiket elbírálja. A bírósághoz fordulás alapjoga – az Alkotmány 8. § (2) bekezdésére figyelemmel – nem jelent korlátozhatatlan alanyi jogot a perindításra. Törvény azonban az alapjog lényeges tartalmát nem korlátozhatja és a korlátozásnak elkerülhetetlenül szükségesnek és az elérni kívánt célhoz képest arányosnak kell lennie.”

Az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az Egyezményt és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyvet a kihirdetésükről szóló 1993. évi XXXI. törvény értelmében mindenkinek joga van arra, hogy ügyét a törvény által létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen, nyilvánosan és ésszerű időn belül tárgyalja, és hozzon határozatot polgári jogi jogai és kötelezettségei tárgyában.

Az 59/1993. AB határozat kiemeli, hogy a bírósághoz fordulás joga az államra azt a kötelezettséget hárítja, hogy polgári jogi jogok és kötelezettségek (a polgári joginak tekintett jogviták) elbírálására bírói utat biztosítson. A bírósághoz fordulás joga nemcsak a beadványok előterjesztésének jogára szorítkozik, hanem a bírósági eljárásban a fél pozícióját biztosítja a személyeknek. A személyek alanyai, alakítói és nem tárgyai a bírósági eljárásnak. Alkotmányban biztosított joguk van arra, hogy a bíróság az eljárásba vitt jogaikat és kötelezettségeiket elbírálja, és arra is, hogy lehetőséget kapjanak a bírósági döntés alapjául szolgáló tényállással és jogi kérdésekkel kapcsolatban nyilatkozataik megtételére.

A Tv. 10. §-ában meghatározott eljárási mód összességében azt jelenti, hogy a jogalkotó a fogyasztói kölcsönszerződésnek az árfolyamváltozással kapcsolatos rendelkezéséről foglal állást, mert a szerződéskötéstől a jogszabály által meghatározott időpont között eltelt időre az árfolyamváltozás tekintetében *ex lege* érvényessé teszi a szerződéseket, és a banki számítási módszereket veszi figyelembe.

Ezzel pedig azt a Kúria által el nem bírált törvényi vélelmet állítja fel a deviza alapú kölcsönszerződések további rendelkezéséről – a deviza árfolyam változásnak korlátlanul az adósra hárítása mögött rejlő tájékozottság kérdése –, hogy valamennyi, Magyarországon, 2004. május 1. napja és a törvény hatálybalépése között kötött fogyasztói kölcsönszerződésben a

pénzügyi intézmény minden tőle elvárhatót megtett annak érdekében, hogy az adós a szerződés szövegéből, a kapott tájékoztatásból – ideértve a sajtót, a médiát is, a reklámokat és hirdetéseket – megértse, hogy a deviza alapú konstrukció milyen pénzügyi műveletet jelent, és mi annak a kockázata. A másik oldalról pedig vélelmezi, hogy a fogyasztó (adós) tájékozott volt a deviza alap tekintetében, tájékozott volt abban a kérdésben, hogy az mit jelent, és a devizakockázat valódiságát és annak következményeit felismerte.

Noha a polgári jogi szabályok és a PJE határozatok is arra utalnak vissza, hogy a pénzügyi intézménytől kapott tájékoztatás nem egyértelmű, vagy nem világos voltát csak az egyes szerződések körülményeinek, és a szerződő feleknek az ismeretében lehetséges megállapítani, polgári peres eljárás keretében, ahol a szerződéses feleket megilleti az eljárási pozíció, jognyilatkozatokat tehet, illetve bizonyítékokat terjeszthet elő. Mégis elzárja a bírói út lehetőségét az adóstól, és megfosztja attól, hogy független, pártatlan bíróság előtt nyilatkozhasson a szerződéskötés körülményeiről és a tájékozottságáról.

Törvényi vélelem áll fenn a fogyasztó tájékozottsága és a pénzügyi intézmény tisztességes tájékoztatása mellett, de vélelmezi azt is a Tv. 10. §-a, hogy a devizakockázat korlátlanul, a törvény által meghatározott időpontjáig, az adósra való hárítása *ab ovo* tisztességes. Ezzel pedig sérti az adósnak az Alaptörvényben biztosított jogát, amely szerint mindenkinek joga van ahhoz, hogy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.

Az államnak minden állampolgár számára biztosítani kell, hogy ügyében kötelezettségeit független bíróság bírálja el, és megilleti a perbeli fél pozíciója is, azaz joga van arra, hogy nyilatkozatokat tegyen és védelmében bizonyítékokat tárjon fel. Ezért Alaptörvényben biztosított jog, hogy bíróság állapítsa azt meg, hogy az adós valóban tartozik-e az árfolyamváltozás miatt a pénzügyi intézménynek vagy sem, ahogy azt is, hogy a pénzügyi intézmény jogosult-e az árfolyam változások miatt többletre.

5. Annak bemutatása, hogy az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva:

Az Abtv. 26. § (2) alapján indítható eljárásban az indítványozó a jogszabályt vagy valamely rendelkezését támadhatja, amennyiben annak alkalmazása vagy hatályosulása folytán közvetlenül, bírói döntés nélkül következett be a jogsérelem és nincs a jogsérelem orvoslására szolgáló jogorvoslati eljárás.

6. Nyilatkozat arról, hogy az ügyben van-e folyamatban felülvizsgálati eljárás a Kúria előtt, illetve arról, hogy kezdeményeztek-e perújítást (jogorvoslat a törvényesség érdekében) az ügyben:

Az ügyben nincs felülvizsgálati eljárás folyamatban, és perújítást sem kezdeményeztem.

Kelt: Sopron, 2015. május 30.

Indítványozó

Mellékletek:

1. Diploma és jogi szakvizsga-bizonyítvány másolata
2. Nyilatkozat az indítvány és a személyes adatok nyilvánosságra hozhatóságáról
3. Érintettséget alátámasztó dokumentumok:
 - kölcsönkérelem kivonatos másolata
 - kölcsönszerződés kivonatos másolata
 - banki elszámolás kivonatos másolata